

MODERNIZATION OF THE CONTENT OF STUDY MATERIAL IN UKRAINIAN LANGUAGE

The problem of modernization of Ukrainian language course for senior pupils of general school has been considered in the article. The author writes about programmes in Ukrainian language for core teaching in general educational establishments, about realization of principle of educational humanization, its democratization, reorientation of the process of teaching on the development of pupil's personality and his readiness for self-learning, self-education and self-development.

Key words: modernization of teaching, curriculum, core teaching, professional oriented teaching, democratization of teaching, humanization of teaching.

УДК 371:316.454.52**Засименко В.В.****ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО МОВНОГО ЕТИКЕТУ В ШКОЛІ**

У статті висвітлюються особливості навчання англійського мовного етикету, що значною мірою сприяє підвищенню рівня культури спілкування школярів.

Ключові слова: мовний етикет, культура спілкування, підлітковий вік.

У сучасному суспільстві сім'я і школа мають дати дитині правильні уявлення про культуру мови та спілкування. Засвоєння правил ввічливості, пристойності, гарних манер найтісніше пов'язується з усвідомленням загальноприйнятих норм і принципів моралі. Необхідно донести до свідомості учнів, формуючи в них культуру спілкування: основна риса добре вихованої людини – це повага до інших. При цьому дуже важливо, щоб сам учитель був взірцем поведінки, бо його слова і вчинки є прикладом гармонії.

Засвоєння правил мовного етикету – передумова соціалізації дитини в певному культурному середовищі. Використання цих правил – результат творчих проявів дитини: вміння вибрати найбільш доречну формулу мовного етикету для певної людини та певних обставин є важливим показником опанування культурою спілкування і водночас результатом її самостійності та ініціативності у використанні засвоєних етикетних шаблонів, тобто результатом її творчих проявів. Природно, що кожен акт прощання, привітання, вдячності та ін. додає до стандартних сталих формул мовного етикету й творчі, що робить репліки теплішими та переконливішими.

Питанню розкриття культури спілкування крізь призму мовного етикету присвячені праці А. Байбуріна, Н. Бугай, Б. Бушелевої, А. Волгіна, О. Мельничук, Ф. Папп, М. Пентилюк, Е. Поуст, І. Риданової, М. Столярової, А. Топоркова, В. Трофименка, М. Фабіан, В. Шеломенцева.

Основні напрями роботи педагога у навчанні англійського мовного етикету в школі можна визначити так:

1. Забезпечення міцних систематичних знань школярів про загальноприйняті норми і правила поведінки.
2. Створення оптимальних умов для вправлення й тренування в гарних манерах на уроках та в позаурочний час.
3. Формування стійких звичок культурного поведіння, активного прагнення до вдосконалення особистої культури спілкування.

Випадкова, стихійна робота у навчанні мовного етикету школярів не дасть бажаних результатів. Згідно з вимогами комплексного підходу таку роботу треба планувати з перспективою.

Спостереження доводять, що учні молодших класів особливо цікавляться змістом правил морального поведіння, уважно слухають розповідь учителя, беруть активну участь у бесідах, вчать ввічливості й поваги, визнають моральні правила необхідними та безумовними. Молодші учні отримують у школі великий обсяг ідейно-моральних уявлень, але не завжди діють згідно з ними. Тому для успішного навчання культури спілкування недостатньо лише фіксувати порушення норм мовного етикету і вказувати на них. Важливо, щоб учитель з'ясував причини такої невихованості, а вони можуть бути такі:

- школярі не знають норм і правил моральної поведінки;
- учні знають норми, але не вміють ними користуватися у повсякденному житті;
- діти знають норми, але не виконують їх через те, що вважають їх непотрібними, неважливими;
- навколишні не є взірцем для учнів;
- у вимогах дорослих немає однаковості, і дитина по-своєму пристосовується до різних вимог.

Зрозуміло, що залежно від встановлених причин невиконання правил мовного етикету робота педагога має будуватися по-різному. У засвоєнні норм культури спілкування, хороших манер потрібні конкретні вимоги, розповіді, ілюстрації певних правил для молодших і старших школярів. Ефективними є такі форми роботи, як етичні бесіди, уроки-подорожі, театр добрих учинків, диспути на морально-етичну тематику, читання книг, а також заняття, на яких учитель пояснює та показує, як слід поводитися в певних ситуаціях; розбір уявних чи реальних вчинків учнів.

Оволодіння правилами етикету є необхідною умовою навчання й виховання учнів, засобом прилучення їх до духовних цінностей людства. Орієнтація школярів на кращі духовні та моральні цінності етикету передбачає активізацію внутрішніх сил (потреби, установки, мотиви, інтереси), мобілізацію мотиваційних ресурсів. Вона має супроводжувати їх протягом усього процесу освоєння етикетних зразків англійською мовою: на етапі актуалізації опорних знань – це настанова на морально-духовні якості етикету; на етапі сприймання нового матеріалу – збудження учнівського інтересу до морального аспекту цього явища; на етапі аналізу й осмислення етикетних конструкцій – розкриття виховного потенціалу мовного етикету; на етапі систематизації та застосування набутих знань – виявлення мотиваційної готовності до реалізації духовних і моральних ідеалів мовного етикету.

Цілком виправданим є те, що кожній людині ближчі й дорожчі моральні цінності та етикет власного народу, благодатний вплив яких вона відчуває впродовж усього життя, починаючи з раннього дитинства. Тому вчителю необхідно докласти великих зусиль, щоб ввести учнів у світ ввічливості й толерантності англійського народу, показати спільні й відмінні риси в етикеті рідної та іноземної мов.

Так, в англійській мові, на відміну від української, немає формального розмежування між формами “ти” й “ви”. Весь спектр значень цих форм вміщує займенник *you*. Займенник *thou*, що відповідав би українському займенникові “ти” вийшов з обігу в XVII столітті, зберігшись лише в поезії та в Біблії. Або, наприклад, до вчителів (чоловіків) у школах Британії учні звертаються *Mr* + прізвище або *Sir*; до вчителів (жінок) – *Miss* + дівоче прізвище, навіть якщо вона заміжня, або *Miss* – традиція, що збереглась з часів королеви Вікторії, коли працювати в школі дозволялося лише незаміжнім жінкам. У США форма звертання до вчителя (чоловіка) така ж, як і в Британії, а до вчителя (жінки) – залежно від сімейного стану: *Mrs* + прізвище за чоловіком, *Miss* + прізвище, або залежно від віку: *Miss Caroline*.

Формули мовного етикету в ситуаціях вітання, прощання, вибачення, вдячності, побажання є проявом ввічливості у спілкуванні: *Thank you! Could I ask you? Do you mind if I ...? Could you do me a favour and give me ..., please? Excuse me*. Зміни в соціальних параметрах носіїв мови у ситуації спілкування, що призводять до вибору неадекватної формули, руйнують бажану тональність комунікації та власне контакт.

Стосовно приводів для привітань, англійська традиція має значні відмінності від української, що необхідно мати на увазі в ході навчання мовного етикету в школі. Англійський мовний етикет передбачає привітання з одруженням, днем народження, перемогою у спортивних змаганнях та іншими суто сімейними й особистими приводами. У Великій Британії не висловлюють привітань із офіційними святами (День незалежності, день народження королеви тощо) або урочистостями на честь або пам'ять когось. Зазвичай обмінюються привітаннями-побажаннями лише на Різдво (*Merry Christmas!*; репліка-відповідь: *Merry Christmas!*) або Новий рік (*Happy New Year!*; репліка-відповідь: *Happy New Year! A very Happy New Year! (The) Same to you!*).

У Британії за нормами етикету вручення подарунка не повинно супроводжуватися довгими побажаннями. Якщо це подарунок на день народження, то його дарують в упаковці зі словами *Happy Birthday!* або *Many Happy returns of the day!* Той, хто отримав подарунок, одразу має розгорнути його, висловити своє задоволення та висловити вдячність людині, котра дарувала. В офіційних умовах використовуються фрази: *Дозвольте вручити вам подарунок (квіти, альбом ...) – We'd like you to accept this very modest token (of your esteem etc.).* В ситуаціях неофіційного спілкування існує низка інших фраз:

<i>Ось тобі мій подарунок</i>	<i>Here's my little gift/present</i>
<i>(А) це мій подарунок</i>	<i>And here's my little gift/present</i>
<i>Це тобі мій подарунок</i>	<i>And this is for you</i>
<i>(А) це тобі</i>	<i>I'd like you to have this</i>
<i>Це тобі від мене</i>	<i>And this is for you (from me/us)</i>

На думку Л. Ступіна та К. Ігнат'єва, будь-який діалог, що відображає мовну поведінку носіїв мови, яка вивчається, є найефективнішою вправою на закріплення стійких мовних навичок. Відпрацьовуючи використання типових кліше на діалогах, не слід забувати, що в англійському мовному етикеті досить часто зустрічаються багатозначні кліше, котрі залежно від ситуації виражають різні поняття.

Так, під час вивчення формул мовного етикету, що виражають вдячність, учням слід пояснити, що в англійській мові “дякую” передається словами *grateful* (коли необхідно наголосити на значущості послуги, що було надано комусь) або *thankful* (для підкреслення сили вдячності від того, що все минулося): *You ought to be thankful that you got off so lightly.* Порівняймо англійські етикетні звороти з рідною мовою:

<i>Від щирого серця вам дякую</i>	<i>My most heartfelt to you for..</i>
<i>Дякую за все, що ви зробили для мене</i>	<i>Thank you for all that you have done for me</i>
<i>Як я вам вдячний!</i>	<i>I'm so grateful to you</i>
<i>Ви не уявляєте, який я вам вдячний!</i>	<i>I'm sure it's hard/impossible for you to imagine how grateful I am!</i>

Проте в англійській мові немає однозначного еквівалента для українського слова “будь ласка”. Відповідь-репліка залежить від змісту висловлювання. Розповсюдженими є такі варіанти:

<i>Це було нескладно зробити</i>	<i>It was no trouble at all/whatever</i>
<i>Мені було приємно це зробити</i>	<i>It was a real pleasure for me to do it</i>
<i>Немає за що!</i>	<i>It's nothing!</i>
<i>Ви не можете собі уявити, як я вам вдячна за допомогу.</i>	<i>I can never thank you enough for your help.</i>

Стосовно висловів вибачення в англійській мові також є певні відмінності. Так, існують етикетні кліше зі словом “дякую” (*Please forgive me, I'm terribly sorry*), вибачення з обґрунтуванням провини (*It is my fault that, I owe you an apology, I beg your pardon*), вибачення із зазначенням причини (*Forgive me for not keeping my word/breaking my promise*), вибачення з відтінком офіційності (*Please accept my apologies, I want to ask you to forgive me, Do forgive me for being late*), емоційно-експресивні фрази вибачення (*Please forgive me, if you can/Please forgive me/If only you would forgive me, I promise I won't do it any more*) тощо.

Оволодіння англійським мовним етикетом на базі вже сформованих умінь і навичок культурної комунікації рідною мовою має сприяти всебічному розвитку особистості, виступати джерелом знань про культуру й життя країни, мова якої вивчається, забезпечувати в ході навчально-виховної діяльності “діалог культур” (термін В. Біблера) [1]. Такий підхід дозволяє краще пізнати суб’єктами взаємодії один одного, а також зближує представників різних національних культур, забезпечує взаєморозуміння. У такий спосіб учням відкриваються додаткові можливості для прямого спілкування із зарубіжними однолітками, отримання інформації про культурні особливості інших народів безпосередньо від носіїв мови. Разом із тим активізується потреба школярів у набутті певних фонових знань, необхідних для успішної міжособистісної взаємодії.

Таким чином, для того, щоб організувати мовну взаємодію учнів, недостатньо лише подати їм мовленнєву задачу, зразки мовленнєвих дій, потрібні також методичні прийоми, які б забезпечували необхідну взаємодію школярів іноземною мовою. Продуктом усного мовлення є висловлювання, повідомлення. Опора на зразки етикетного спілкування рідною мовою допомагає учням “відкривати” закони як рідної, так і нової для них, англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Библер В.С. Культура: диалог культур (опыт определения) / В.С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – №6. – С. 7-12.
2. Пентилюк М.І. Культура ділового мовлення / М.І. Пентилюк, Л.М. Руденко, О.В. Іващенко. – Херсон, 2005. – 300 с.
3. Ступин Л.П. Современный английский речевой этикет / Л.П. Ступин, К.С. Игнатъев. – Л.: ИЛУ, 1980. – 144 с.
4. Формановская Н.И. Речевой этикет и культура общения / Н.И. Формановская. – М.: Высшая школа, 1989. – 159 с.
5. Post E. Etiquette. – М.: International Relations Institute Publishing house, 1961. – 117 p.

Засименко В.В.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКОВОМУ ЭТИКЕТУ В ШКОЛЕ

В статье раскрываются особенности обучения английскому языковому этикету, что способствует существенному повышению уровня культуры общения учеников.

Ключевые слова: языковой этикет, культура общения, подростковый возраст.

Zasimenko V.V.

PECULIARITIES OF STUDYING ENGLISH SPEECH ETIQUETTE AT SCHOOL

The article focuses on the peculiarities of studying speech etiquette which help to raise the level of speaking culture of the pupils.

Key words: speech etiquette, communicative culture, teenagers.

УДК 37.091.33: 811.111

Каменський О.І.

КОМПЛЕКСНИЙ АУДІОТЕКСТ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Статтю присвячено характеристиці комплексного аудіотексту як засобу активізації іншомовної комунікативно-когнітивної діяльності тих, хто навчається. Описано структуру комплексного аудіотексту та його дидактичні переваги.

Ключові слова: навчання іншомовного аудіювання, комплексний аудіотекст, активізація комунікативно-когнітивної діяльності.

Постановка проблеми. Активний розвиток нових засобів опосередкованого технічними засобами (ТЗ) міжособистісного і групового спілкування